

ACADEMIA ROMÂNĂ
ȘCOALA DE STUDII AVANSATE A ACADEMIEI ROMÂNE
ȘCOALA DOCTORALĂ ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

Confesiunea Adventistă din România între anii 1919-1945

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:

C. S. I dr. Chiper Ioan

Student-doctorand:

Mercea Lucian Ionel

2024

Cuvinte cheie: Confesiunea Adventistă, adventist, baptist, ortodox, neoprotestant, adventist de ziua a șaptea, Ministerul Cultelor, poliție, Jandarmerie, biserică, Biserica Ortodoxă Română, pastor, preot, închinare, credincioși, libertate, minister, decizie ministerială, armată, Uniune, Conferință, misiune, Divizie, Conferința Generală, colportaj, arest, botez, locaș de cult, Ministerul de Interne, plângeri, prozelitism, predicator, publicații.

Prin studierea confesiunii adventiste din România între anii 1919-1945 s-a urmărit analiza, evoluția, dezvoltarea și integrarea în societatea românească a unei comunități religioase relativ mici precum și evoluția internă a acesteia în intervalul anilor 1919-1945. Importanța temei este dată de faptul că această confesiune a avut în perioada studiată o dezvoltare și o dinamică accelerată, lucru reflectat și în atenția ce i s-a dat în epocă. De la 2.540 de credincioși câți număra la 31 decembrie 1919, doar în 20 de ani, această confesiune a reușit să crească de zece ori mai mult, cu 20.050 credincioși la începutul anului 1940.

Pentru o argumentare a decupajului istoric analizat precizăm că anul 1919 a fost ales ca an de pornire datorită faptului că avem o situație inedită prin unirea tuturor provinciilor românești și aducerea acestora sub o administrație unică, situație urmată apoi de o nouă Constituție (1923) și o nouă Lege a cultelor (1928) precum și emiterea de alte legi și decizii ministeriale care au reglementat viața religioasă interbelică. Începutul anului 1945 a fost ales ca dată de final al cercetării noastre atât datorită schimbărilor care se produc la nivel politic prin demiterea de către Regele Mihai a Mareșalului Antonescu și arestarea acestuia cât și pentru schimbările ce se produc în cadrul confesiunii adventiste.

Dată fiind particularitatea subiectului și complexitatea acestuia, am considerat necesar ca cercetarea să nu se mențină în limitele cronologice menționate, fiind situații în care analiza coboară până sosirea primului adventist în România și modul în care s-au dezvoltat primele centre adventiste, apoi la perioada premergătoare Primului Război Mondial sau urcă până la recunoașterea confesiunii adventiste ca și cult oficial prin decretul regal din anul 1946, toate acestea din dorința de a urmări procesualitatea istorică.

Un rol determinant în alegerea temei l-a jucat interesul limitat manifestat de cercetători față de istoria confesiunii adventiste din România, în mod special pentru perioada anilor 1919-1945. Pe lângă acest motiv se adaugă faptul că minoritățile de orice fel reprezintă un interes deosebit pentru societate, deseori referințe la acestea regăsindu-se în discursul politic și în dezbaterile din mass-media românească.

Pe de altă parte, există pericolul ca aproximativ 100.000 de credincioși, cât numără în prezent confesiunea adventistă, să-și construiască o istorie pe baza unor descrieri romantice din partea unor credincioși din cadrul confesiunii adventiste, autori ce sunt tentați să abordeze istoria confesiunii într-un mod unilateral, subiectiv. Analiza confesiunii adventiste pe parcursul perioadei anilor 1919-1945 este una inedită în istoriografia românească, neexistând o lucrare științifică care să abordeze aceste aspecte într-un mod bivalent pentru perioada menționată.

Un alt motiv îl reprezintă dorința de a observa integrarea fenomenului religios adventist într-o schemă mai largă, răspunzând la întrebări cum ar fi: de ce în România? Care este situația religioasă din România la final de sec, al XIX-lea și început de secol XX? Reacția societății românești la apariția acestei confesiuni? Cine sunt oamenii care acceptă mai întâi această nouă credință? Cum își face loc această confesiune în societatea românească?

Pe de altă parte, relațiile dintre puterea temporală și cea spirituală, dintre Stat și Biserică, au reprezentat de-a lungul timpului, și încă mai prezintă, un interes deosebit pentru cercetători, dar și pentru publicul larg. Nu în ultimul rând, un alt motiv pentru cercetarea istoriei acestei confesiuni este dat de oportunitatea momentului, mai concret, accesul cercetătorilor la documentele din arhive, documente ce multă vreme au fost inaccesibile pentru cercetare.

Pentru studiul istoriei adventiste foarte puțini cercetători și-au îndreptat atenția spre acest domeniu, cu atât mai puțin spre istoria confesiunii adventiste în perioada anilor 1919-1945. Încercările de a scrie istoria acestei confesiuni fie nu au fost documentate științific, scriindu-se doar pagini de istorie fără nici o referință biografică, fie a fost un demers general care a abordat sumar întreaga perioadă, inclusiv cea comunistă. Așadar, au existat unele preocupări generale privind istoria confesiunii adventiste din România, dar perioada anilor 1919-1945, cu particularitățile sale în ceea ce privește biserica adventistă, precum și încadrarea acestei confesiuni în peisajul religios autohton nu au mai fost realizate. De aceea am considerat că

realizarea unui studiu științific cu privire la *Confesiunea Adventistă din România între anii 1919-1945* este oportun și binevenit.

Pentru cercetarea istorică am folosit diferite surse, precum și lucrări generale și speciale. Sursele istorice inedite au fost reprezentate în principal de documentele de arhivă păstrate la: Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității București, Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhivele naționale Județene, Arhiva Uniunii Adventiste din România. De asemenea, am cercetat un volum mare de presă și au fost identificate câteva mii de articole din perioada studiată, articole ce au adus perspective inedite pentru istoria confesiunii adventiste. Completarea documentației realizată în biblioteci și arhive a fost realizată prin utilizarea de interviuri de istorie orală și lecturarea mărturiilor celor ce au fost contemporani cu evenimentele.

În cadrul primului capitol, o primă etapă a cercetării a constat în a urmări apariția și parcursul confesiunii adventiste din America, locul unde și-a avut geneza și s-a dezvoltat această confesiune. Următorul pas a fost identificarea modului în care a avut loc răspândirea acesteia în Europa și mai apoi România. În cadrul acestei etape un important obiectiv a fost stabilirea cauzelor care au dus la apariția confesiunii adventiste atât în Statele Unite cât și în România precum și formarea unei imagini cu privire la contextul religios românesc dinaintea apariției confesiunii adventiste în România.

Al doilea capitol și-a propus să surprindă modul în care confesiunea adventistă s-a comportat în fața noilor realități istorice, coagulându-se și organizându-se. De asemenea s-a urmărit surprinderea eforturilor prin care această confesiune a fost recunoscută de Statul Român și modul în care a fost reglementată viața religioasă în această perioadă de către Stat. Sunt surprinse activitățile desfășurate de către misionari și organizațiile bisericii, activități ce au dus la răspândirea și creșterea numărului de credincioși precum și evoluția în date și statistici a acestora. S-a documentat și dezvoltarea instituțională, surprinzând momentele înființării tipografiei Adventiste, a seminarului teologic de la Focșani. De asemenea s-a studiat dizidența ce s-a format din confesiunea adventistă și anume cei care se vor numi *adventiștii reformiști*. S-a urmărit îndeaproape presa românească din perioada studiată și modul în care confesiunea adventistă a fost reflectată în aceasta. Cercetarea din acest capitol se oprește la anul 1926, un an de criză internă a conducerii confesiunii adventiste ce a dus la demisia președintelui Uniunii

Adventiste cu șase luni mai devreme decât prevedeau termenele statutare și alegerea unui nou președinte, cu noi planuri și noi viziuni.

Al treilea capitol surprinde perioada în care la conducerea confesiunii adventiste din România s-a aflat un cetățean american, cea a anilor 1927-1932, lucru unic în istoria acestei confesiuni, contrar legilor din acea vreme a Statului Român. Cetățeanul american D.N. Wall a fost adus ca să ocupe slujba de președinte a UAR, sperând în acest fel că se vor liniști lucrurile între membrii de conducere. Fostul președinte P. Paulini a fost oferat să activeze în Franța și mai pe urmă în Elveția, fiind îndepărtat de adventismul românesc și de exercitarea vreunei influențe asupra acestuia. S-a urmărit tranziția către un Seminar Teologic modern, construit nou, la Stupini, Brașov. De asemenea, am urmărit modul în care presa a scris despre confesiunea adventistă și principalele provocări pe care le-a întâmpinat această confesiune în acești ani.

Capitolul patru surprinde revenirea la președinția confesiunii adventiste a lui Petre P. Paulini și constatarea eșecului experimentului președinției străine la nivelul conducerii adventiste. Perioada anilor 1933-1936 a fost o perioadă în care confesiunea adventistă s-a dezvoltat și consolidat. În anul 1934 conducerea Ministerului Cultelor a dorit să limiteze și să facă să înceteze orice interpretare și orice neclaritate ce ar fi rezultat din decizia ministerială din anul 1933, dovedindu-și cele mai bune intenții. Putem spune că a fost cea mai prietenoasă și sinceră acțiune a Ministerului Cultelor și Artelor de a media între culte. Așadar, s-a urmărit și relația acestei confesiuni cu Ministerul Cultelor prin prisma documentelor emise de către respectivul minister precum și modul în care presa s-a raportat la această confesiune.

În capitolul cinci am surprins schimbările survenite la conducerea Uniunii prin demisia președintelui Paulini, tensiunile apărute, rezolvarea lor și modul în care această confesiune a activat în timpul conducerii lui Dumitru Florea, fost director al Seminarului Teologic Stupini. Sunt cercetate cauzele care au făcut ca în anul 1937 relațiile cu autoritățile să intre în derivă și a fost identificată în mod inedit această problemă. De asemenea, prin prisma presei au fost cercetate provocările pe care le-a avut această confesiune.

În cadrul capitolului șase am abordat contextul politic existent al anului 1940, context ce a dus la o primă tentativă de desființare a acestei confesiuni în septembrie 1940. Este surprinsă activitatea acestei confesiuni la momentul când a fost scoasă definitiv în ilegalitate. S-au cercetat și relațiile pe care le-a avut în acest timp cu Biserica Ortodoxă. În cadrul acestui capitol a fost

surprins și momentul întoarcerii la legalitate, data oficială fiind 23 august 1944, dar cu adevărat putându-se bucura de noile realități abia cu anul 1945.

Între anii 1940 și 1944, statul român a dezvoltat o politică specială față de denominațiunile neoprotestante prezente la acel moment pe teritoriul României și anume confesiunea adventistă, baptistă și cea a creștinilor după Evanghelie. Această politică devine mai evidentă odată cu perioada în care la conducerea țării s-a aflat mareșalul Ioan Antonescu, adică intervalul cuprins între 6 septembrie 1940 și 23 august 1944. Treptat, la nivelul administrației statului s-a produs o asimilare a „asociației adventiștilor de ziua a șaptea” cu cea a „sectelor” religioase.

Începând cu luna septembrie a anului 1940, moment când a fost instaurat regimul național-legionar, omogenizarea confesională a devenit una dintre ideile centrale în politica statului român și așa a rămas până în august 1944. Aparatul de stat administrativ și polițienesc a fost mobilizat pentru punerea în practică a acestei politici. Politica față de cele trei confesiuni neoprotestante ține fundamental de programul de omogenizare a țării pe care l-a urmat guvernul Antonescu, omogenizarea fiind de natură etnică, dar și confesională¹.

Din septembrie 1940 și până la 23 august 1944 confesiunea adventistă și credincioșii săi s-au aflat constant în atenția guvernului român, guvern care a urmărit restrângerea drepturilor lor religioase acordate prin lege și, în ultimă instanță, desființarea acestei confesiuni alături de confesiunea baptistă și cea a creștinilor după Evanghelie. Prima scoatere în afara legii a celor trei denominațiuni a fost decretată în timpul guvernării național-legionare, la 9 septembrie 1940, prin deciziile Ministerului Cultelor și Artelor nr. 42.352, 42.353, 42.355. La 19 septembrie 1940, printr-o altă decizie ministerială, decizia 43.931, s-a revenit însă asupra acestor măsuri, fiind restabilit, cel puțin formal, regimul anterior.

Restrângerile au fost reluate și, mai cu seamă începând din primăvara anului 1941, au fost introduse o serie întreagă de restricții care au făcut aproape imposibilă practicarea cultului. În final s-a ajuns la desființarea celor trei asociații religioase, prin Decretul-lege nr. 927 din 28

---

¹ Dorin Dobrinu, „Religie și putere în România. Politica statului față de confesiunile (neo)protestante, 1919-1944”, în *Romanian Political Science Review*, vol. VII, nr. 3, 2007, p. 583-602.

decembrie 1942 și, apoi, prin Decretul-lege nr. 431 din 28 iunie 1943. S-au înmulțit interacțiunile cu impact negativ dintre membrii acestei confesiuni și preoții ortodocși, clerul ortodox manifestând în această perioadă o bogată activitate de limitare a activității confesiunii adventiste.

Publicațiile adventiste au fost și ele cenzurate în această perioadă și au fost luate acțiuni de împiedicare a răspândirii acestora, ajungându-se în final la interzicerea oricăror publicații „sectante” adventiste. S-a ajuns la trecerea în proprietatea statului a tuturor bunurilor mobile și imobile în urma măsurilor luate de desființare a celor trei asociații religioase neoprotestante.

Odată cu îndepărtarea de la putere a mareșalului Ion Antonescu și revenirea României la regimul bazat pe Constituția de la 1923, confesiunea adventistă a fost din nou recunoscută și liberă. Adventiștii de ziua a șaptea, baptiștii precum și creștinii după Evanghelie au fost repuși în drepturile pe care le-au avut înainte de septembrie 1940. Printre aceste documente se numără și Decretul-lege nr. 548 din 28 octombrie 1944, care a repus în vigoare dispozițiile referitoare la asociațiile religioase din Legea Cultelor din 1928. Anul 1945 este anul în care confesiunea adventistă își va redobândi proprietățile și Seminarul Teologic de la Stupini își va redeschide din nou, pentru o scurtă vreme porțile. Apar noi oportunități, noi provocări.

Confesiunea adventistă a luptat în această perioadă, a fost bine organizată și dacă a rezistat și s-a dezvoltat s-a datorat și faptului că la conducerea acesteia au fost oameni disciplinați și organizați, precum Ofițerul Ștefan Demetrescu, maiorul invalid de război Petre Paunescu, ofițerul Dumitru Florea precum și mulți alții. Confesiunea adventistă prin credințioșii ei a avut o influență pozitivă asupra societății românești prin transformarea morală a credințioșilor și înnobilarea acestora cu trăsături de nobile de caracter, trăsături atât de necesare unei societăți sănătoase. Confesiunea adventistă a fost o provocare constantă pentru BOR, a determinat această biserică la mobilizare și unele reforme morale. Notabilă este nașterea mișcării reformatoare *Oastei Domnului* în sânul Bisericii Ortodoxe cu a cu scopul de a contracara eventualele elemente centrifuge din cadrul bisericilor ortodoxe ce ar fi migrat spre neoprotestantism. Pentru documentarea acestei teze am folosit izvoare inedite, care nu au mai fost cercetate și studiate de alți cercetători, am abordat într-un mod obiectiv această temă încât să ne apropiem cât mai mult de realitatea istorică, cu bune și cu rele, a acestei confesiuni.

Cuprins

ABREVIERI.....	5
Introducere	6
1.1 Cuvinte cheie	6
1.2 Importanța și relevanța temei	6
1.3 Scopul și obiectivele de cercetare	7
1.4 Istoriografia subiectului și sursele utilizate	8
1.5 Structura lucrării	9
1.6 Terminologie, metodologie	10
1. Apariția și evoluția adventismului în România până la sfârșitul Primului Război Mondial.....	12
1.1. Scurt istoric al apariției adventismului și răspândirea sa.....	12
1.1.1. Adventismul în America.....	12
1.1.2. Pătrunderea adventismului în Europa.....	21
1.2. Pătrunderea adventismului în România.....	31
1.2.1. Situația religioasă din România.....	31
1.2.2. Primele manifestări ale adventismului în România.....	43
1.2.3. Misionari străini ce au contribuit la răspândirea credinței adventiste în România.....	68
1.2.4. Mijloace de consolidare și răspândire a adventismului în Români.....	74
1.2.5. În ce zone apare și se extinde adventismul în România.....	79
1.2.6. Modul de atragere al noilor convertiți la adventism.....	80
1.2.7. Cine sunt cei care se convertesc la adventism.....	83
2. Confesiunea adventistă din România între anii 1919-1926.....	89
2.1. Relația confesiunii adventiste cu Statul Român între anii 1919-1926.....	89
2.1.1. România după Unirea de la 1918.....	89
2.1.2. Înființarea Uniunii Române a Adventiștilor de Ziua a Șaptea.....	92
2.1.3. Recunoașterea confesiunii adventiste din partea Statului Român ca „asociație religioasă” în anul 1921.....	93
2.1.4. Problema cultelor reflectată în Constituția României de la 1923.....	97
2.1.5. Decizia Ministerială nr. 5.734 din 29 ianuarie 1925.....	99
2.2. Activități ale confesiunii adventiste între anii 1919-1926.....	100
2.2.1. Forme de organizare întâlnite la Confesiunea adventistă.....	100
2.2.2. Adunările Generale Elective ale Uniunii Române între anii 1920-1926.....	103
2.2.3. Mijloace de răspândire a învățăturilor adventiste.....	107
2.2.4. Educația teologică adventistă.....	112
2.2.5. Personalități adventiste ce au jucat un rol important în conducerea confesiunii.....	113
2.2.6. Dizidența <i>Mișcarea de Reformă (adventiștii reformiști)</i>	118

2.3. Adventiștii din România reflectați în presa românească dintre anii 1919-1926.....	124
2.3.1. Luări de poziție în presă pentru încetarea acțiunilor ostile îndreptate împotriva adventiștilor.....	125
2.3.2 Confesiunea adventistă determină mobilizarea contrapropagandei ortodoxe.....	129
2.3.3. Adventiștii aflați în timpul satisfacerii serviciului militar în atenția presei.....	136
2.3.4. Dezbaterile despre adventiști de la Senat reflectate în presă.....	139
2.3.5 Articole în care adventiștii erau prezentați ca un „pericol național” în presa din România.....	140
2.3.6. Adventiști în atenția consistoriilor bisericești.....	142
2.3.7. Fapte și acțiuni ostile îndreptate împotriva adventiștilor relatate în presă.....	144
3. Confesiunea adventistă din România între anii 1927-1932.....	153
3.1. Principalele reglementări legislative din România cu privire la cultele religioase între anii 1927-1932.....	153
3.1.1. Legea pentru regimul general al cultelor din anul 1928.....	154
3.1.2. Decizia ministerială nr. 24.536 din 29 mai 1928.....	160
3.2. Activități ale confesiunii adventiste din România între anii 1927-1932.....	162
3.2.1. Adunarea Generală Electivă a Uniunii Române din anul 1927.....	162
3.2.2. Primul misionar adventist trimis în misiune externă. Constantin Tolici.....	163
3.2.3. Educația teologică adventistă în România. Institutul Biblic de la Stupini – Brașov.....	166
3.3. Adventiștii reflectați în presa românească între anii 1927-1932.....	172
3.3.1. Cazul pastorului I. Bauer reflectat în presa românească.....	172
3.3.2. Reacția de contrapropagandă a Bisericii Ortodoxe.....	179
3.3.3. Cazuri ostile adventiștilor relatate în presă.....	183
3.3.4. Martirajul pastorului Gheorghe Oresciuc.....	190
3.3.5. Gala Galaction și Mihail Sadoveanu despre adventiști.....	192
3.3.6. Nae Ionescu despre o întâlnire ce n-a mai avut loc.....	196
3.3.7. Posibile cauze ale conflictelor dintre autorități și credincioșii adventiști.....	198
4. Confesiunea adventistă din România între anii 1933-1936.....	204
4.1. Relația confesiunii adventiste cu Statul Român între anii 1933-1936.....	204
4.1.1. Decizia Ministerului Cultelor și Artelor nr. 114.119 din 1933.....	204
4.1.2. Instrucțiunile de aplicare din anul 1934 pentru decizia ministerială nr. 114.119/1933.....	209
4.2. Activitățile confesiunii adventiste de Ziua a Șaptea între anii 1933-1936.....	217
4.2.1. Adunarea electivă a Uniunii Române din 25-28 august 1932.....	217

4.2.2. Congresul tineretului adventist din România din anul 1934.....	218
4.3. Adventismul românesc reflectat în presa anilor 1933-1936.....	219
4.3.1. Cazul C. Ouatu reflectat în presă.....	219
4.3.2. Anunțurile de la Mica Publicitate.....	220
4.3.3. Condamnări frecvente ale soldaților adventiști care refuzau jurământul militar reflectate în presa din România.....	221
4.3.4. Relatări despre situațiile tensionate dintre credincioșii adventiști și cei ortodocși.....	224
4.3.5. Relatări din presă a unor situații când foști adventiști revin în Biserica Ortodoxă.....	227
4.3.6. Nichifor Crainic despre „sectele religioase” (confesiunile neoprotestante).....	229
4.3.7. Gala Galaction, despre „Oastea Domnului” și confesiunile neoprotestante.....	230
5. Confesiunea adventistă din România între anii 1937-1940.....	232
5.1. Principalele reglementări legislative din perioada anilor 1937-1940 ce au vizat confesiunea adventistă.....	232
5.1.1. Decizia ministerială nr. 4.781/1937.....	232
5.1.2. Cultele neoprotestante în Constituția din 27 februarie 1938.....	239
5.1.3. Deciziile ministeriale nr. 26.208 din 11 iunie 1938 și nr. 52.327 din 7 decembrie 1938.....	240
5.1.4. Decizia ministerială nr. 31.999 din 12 iulie 1939.....	244
5.1.5. Decizia ministerială nr. 5.657/1940 din 6 februarie 1940 și decizia ministerială nr. 92 din 17 aprilie 1940.....	244
5.2. Activitatea confesiunii adventiste din România între anii 1937-1940.....	246
5.2.1. Adunările generale electiv de la nivelul Uniunii și al Conferințelor.....	246
5.2.1.1. Cea de-a cincea adunare generală a Uniunii Române.....	246
5.2.1.2. Adunările generale electiv ale Conferințelor din cadrul Uniunii Române din anul 1937.....	249
5.3. Confesiunea adventistă din România reflectată în presa românească.....	256
5.3.1. Confesiunea adventistă văzută tot mai mult ca un „pericol național” în presa românească.....	256
5.3.2. Activități misionare ale bisericii ortodoxe pentru a limita răspândirea adventismului.....	263
5.3.3. Anunțurile de la mica publicitate.....	266
5.3.4. Principalele situații care generau conflicte între adventiști și autorități.....	268
5.3.5. Generalul Petre Stavrescu și legătura sa cu confesiunea adventistă.....	274
6. Confesiunea adventistă din România în relație cu statul român între anii 1940-1944.....	285
6.1. Scurtă prezentare a relației dintre confesiunea adventistă și statul român până la anul 1940.....	285

6.1.1.	Decizia ministerială nr. 42.352, decizia ministerială nr. 42.353 și decizia ministerială nr. 42.355 din 9 septembrie 1940.....	286
6.1.2.	Anularea deciziilor 42.252, 42.353, 42.355/9 septembrie 1940. Decizia 43.931/19 septembrie 1940.....	287
6.1.3.	Decizia ministerială nr. 53.808/7 octombrie 1942.....	298
6.1.4.	Desființarea confesiunii adventiste. Decretul-lege nr. 927/28 decembrie 1942.....	298
6.1.5.	Revenirea la normalitate. Decretul-lege nr. 548/1944.....	290
6.2.	Confesiunea adventistă din România în relație cu celelalte culte între anii 1940-1945.....	291
6.2.1.	Relația dintre confesiunea adventistă și cultele Romano-catolic.....	291
6.2.2.	Relația dintre confesiunea adventistă și cultul ortodox.....	292
6.2.3.	Confesiunea adventistă din România în relație cu confesiunile neoprotestante.....	305
	Concluzii.....	310
	Anexe.....	316
	Bibliografie.....	340

Bibliografie

I. Surse istorice

A. Documente inedite

1. Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității București:

- fond Bibliotecă

- fond *Documentar*

- fond *Informativ*

2. Arhivele Naționale Istorice Centrale București:

- fond *Direcția Generală a Poliției*

- Fond *Direcția Poliției și Siguranței Generale*

- fond Inspectoratul General al Jandarmeriei

- fond *Ministerul de Interne*

- fond Ministerul Cultelor și Artelor

- fond *Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor*

- fond *Președinția Consiliului de Miniștri*

3. Arhivele Naționale Județene

- ANDJ Arad, *fond Prefectura Județului Arad*,

- ANDJ Arad, *Fond Primăria Municipiului Arad*

- ANDJ Bacău, fond *Prefectura Județului Bacău*
- ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*
- ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*

4. Arhiva Uniunii Adventiste din România

- Fond *Documentar*

B. Interviuri de istorie orală

- Interviu cu Ștefan Demetrescu (fiul), București, 9 iunie 2008, înregistrarea audio în arhiva personală

C. Documente publicate

- - ACHIM, Viorel, *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante*, Editura Institutului Internațional pentru Studierea Holocaustului din România, „Elie Wiesel”, Polirom, București, 2013.
- ARGHEZI, Tudor, *Opere IV. Publicistică. Ediție îngrijită și opere bibliografice de Mitzura Argezi și Traian Radu. Prefață de Eugen Simion*, Editura Academiei Române-Univers Enciclopedic, București, 2003
- CIUCĂ, Marcel-Dumitru, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, Editura Mica Valahie, București, 2002.
- COSTESCU, Chiru C., *Colecțiune de legi, regulamente, acte, deciziuni, circulări, instrucțiuni, formulare și programe privitoare la biserică, culte, cler, învățământ religios, bunuri bisericești, începând de la 1866-1916*, vol. I, București, 1916.
- DIMISIANU, Georgeta, (Ed), *Discursul d-lui Ministru Alex. Lapedatu, în Evoluția legislației cu privire la culte. 1928 – prezent*, Editura Historia, București, 2007

- POPOVICI, Bogdan Florin, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: guvernarea Ion Antonescu*, vol. V, Editor Arhivele Naționale ale României, 1997
- RUSU ARDELEANU, N., *Biserica noastră și cultele minoritare. Marea discuție parlamentară a legii cultelor*, București, 1928.
- SCHIFIRNEȚ, Constatin(Ed.), *Biserica noastră și cultele minoritare, marea discuție parlamentară în jurul Legii cultelor*, Editura Albatros, București, 2000.
- *Acte și Memorii referitoare la Situația Comunității Evanghelice Adventiste din România*, Cartea Românească, București, 1923.
- *Monitorul Oficial*, nr. 142/1 iulie 1866.
- *Monitorul Oficial*, miercuri 18 septembrie/1 octombrie, 1913
- *Monitorul Oficial*, 6 februarie 1921.
- *Monitorul Oficial*, nr. 11 aprilie 1921
- *Monitorul Oficial*, 9 iulie 1921
- *Monitorul Oficial*, nr. 282 din 29 martie 1923.
- *Monitorul Oficial*, 6 februarie 1924.
- *Monitorul Oficial* nr.31/10 februarie 1925.
- *Monitorul Oficial* nr. 89 din 22 aprilie 1928.
- *Monitorul Oficial* nr. 193 din 24 august 1933
- *Monitorul Oficial* nr. 93 partea I din 21 aprilie 1937
- *Monitorul Oficial*, partea I nr. 48/27.02.1938.
- *Monitorul Oficial* nr. 133 din 14 iunie 1938, Imprimeria Centrală, București, 1938.
- *Monitorul Oficial* nr. 286 din 8 decembrie 1938, Imprimeria centrală, București, 1938

- *Monitorul Oficial* nr. 161 din 15 iulie 1939, Imprimeria Centrală, București, 1939.
- *Monitorul Oficial* nr. 34 din 10 februarie 1940.
- *Monitorul Oficial* nr. 92 din 17 aprilie 1940.
- *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 216, 17 septembrie 1940
- *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 237, 10 noiembrie 1942
- *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942
- *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 157, 9 iulie 1943,
- *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 252, 31 octombrie 1944
- *Monitorul Oficial, Dezbaterile Senatului*, nr. 97, 9 iulie 1921
- *** *Annual Statistical Report*”, 31 decembrie 1920
- ****Annual Statistical Reports*, 31 decembrie 1924
- *** *Annual Statistical Report*, 31 decembrie 1939.
- *** *Annual Statistical Report*, 31 decembrie, 1946
- *** *Ministerul cultelor și artelor – Repertoriu de dispoziții privitoare la regimul asociațiilor religioase*, *Monitorul Oficial și Imprimeria Statului – Imprimeria Centrală, București*, 1934
- *** *Prospect. Institutul Biblic din Brașov-Stupini*, Tipografia Minerva, Brașov, 1947
- *** *Quarterly Review of the European Division of the General Conference of Seventh-Day Adventist*, vol. 14, nr. 1
- ****Statistical Report for 1920*
- ****Statistical Reports of Seventh-day Adventists. Conferences and Institutions 1863-1902*, în *Archives, General Conference of Seventh-day Adventists*, Washington D.C..
- *** *Yearbook of the SDA*, 1933,

- *** *Yearbook of the SDA*, 1937

- *** *Zions-Wächter*, 18 iunie 1906

D. Jurnale, memorii, volume de mărturii

- BLISS, Sylvester; HIMES, Joshua V., *Memoirs of William Miller*, Boston, 1853.

- COJEA, V. D., *Cărări vechi și noi*, Editura CARD, București, 1999

- COJEA, Vasile, *Vechi cărări advente*, CARD, București, 1998

- CZECHOWSKI, M.B., *Thrilling and Instructive Developments: an experience of fifteen years as Roman Catholic clergyman and priest*, Boston, 1862.

- DABROWSKI, R., *M.B. Czechowski, His Early Life Until 1851*.

- GRAUR, Gheorghe, *Istoria Bisericii Adventiste din România povestită de pastorul Gheorghe Graur*, Editura Viață și Sănătate, Pantelimon, 2019,

- POPA, Dumitru, *Biografiile ale pionierilor Bisericii Adventiste din România*, București, 1997.

- E. Presa

- *Adevărul*, 1922-1934

- *Adevărul Literar și Artistic*, 9 septembrie 1934.

- *Administrația Română*, 1 iulie 1926

- *Advent Review and Sabbath Herald*, Vol. 69, Nr. 8, 1892

- *British Advent Messenger*, Vol. 43, Nr.26 ,1938,

- *Advent Review and Sabbath Herald*, 1875-1924

- *Argus*, 16 iulie 1923-1927
- *Bible Echo*, 1891
- *Biserica Ortodoxă Română*, 1942
- *Biserica și Școala*, 192-1938
- *Buna Vestire*, 1937
- *Calendarul*, 1933
- *Cultura Poporului*, 1924
- *Curentul*, 1929-1938
- *Curierul Adventist*, 1978-1980
- *Curierul Misionar*, 1914-1937
- *Cuvântul*, 1926-1933
- *Day Star Extra*
- *Dreptatea*, 1930-1933
- *Dimineața*, 1919-1938
- *Evenimentul*, 1919-1923
- *European Division Conference Review*, 1913
- *Foaia Poporului*, 1932
- *Gazeta Transilvaniei*, 1925.
- *Glasul Bucovinei*, noiembrie 1919-1938
- *Glasul monahilor*, 1929
- *Gazeta Slujbașilor*, 1941

- *Le Messenger*, 1920
- *Les signes des temps*, 1883
- *Lumea*, 11 februarie 1923
- *Lumea*, 2 martie 1927-1937
- *Lumina satelor*, 1927-1938
- *Lupta*, 1922-1928
- *Mișcarea*, 1919
- *Neamul Românesc*, 22 iulie 1922-1926
- *Oastea Domnului*, 1933
- *Opinia*, 1919-1937
- *Patria*, 1 iulie 1922.
- *Păzitorul Adevărului*, nr. 1, 1919-1927
- *Presa*, 1923
- *Quarterly Report*, 1913
- *Raza*, 1938
- *Revue adventiste*
- *Revue adventiste*, 1922
- *Review and Herald*, 1886
- *Review and Herald*, 1892-1931.
- *Revista Bistriței*, 1994
- *Revue Adventiste*, 1924

- *România*, 1939
- *Romanian Political Science Review*, 2007.
- *Semnele Timpului*, 1912-1924
- *Solia Adevărului Present*, 1994
- *Telegraful*, 1884
- *Telegraful Român*, 1921-1937
- *The Home Missionary*, 1891-1894
- *The Missionary Magazine*, 1902
- *The Sabbath Recorder*, 1940.
- *The Sydney Mornig Herald*, 1932
- *Timpul*, 1937-1939.
- *Țara Noastră*, 1926-1937
- *Unirea*, 1898.
- *Universul*, 1919-1939.
- *Vestitorul*, anul IV, nr. 13-14, Oradea
- *Viitorul*, 1928-1931.
- *World's Crisis*
- *Watchman and Reflector*
- *Zions Wächter*, 1906
- *Zions-Wächter*, 1914

II. Lucrări generale și speciale

- ANDEA, Avram, „Biserica românilor transilvăneni în secolul al XVII-lea și unirea religioasă cu Roma” în *Istoria Românilor*, vol. V, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- AGRIGOROAIE, Ion, *România interbelică*, vol.1, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2001
- ARGHEZI, Tudor, *Opere. IV Publicistică (1914-1918)*, Editura Academiei Române Univers Enciclopedic, București, 2003.
- BALBACH, A., *The History of the Seventh-day Adventist Reform Movement*, Roanoke, Virginia, USA, 1999
- BĂLAN, Constantin, Biserica în Țara Românească, Moldova și Transilvania, în *Istoria Românilor*, vol. V, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- BELDIE, I.C., *Sectele religioase din România*, Ind. Artelor Grafice, Galați, 1932, pp. 11-19.
- BUSCHO, A.A., *Religious Revivals at American College: 1783-1860*, Exploratory Study, Columbia II, 1974.
- CHERY, H.Ch., *L' Offensive des Sectes*, Les Editions du Cerf, Paris, 1959.
- CHRISTIAN, L.H., *Pionners and Builders of the Advent Cause in Europe*, Pacific Press Publishing Association, Mountain View, California, 1937
- COLLINS, Norma J., *Experiențe uimitoare ale pionierilor adventiști*, vol. I, Editura Viață și Sănătate, București, 2013.
- COMȘA, Grigore Gh., *Călăuza cunoașterii și combaterii sectelor*, Editura Nouei Reviste Bisericești, Cernica, 1925.
- CONRADI, L.R., *Die Geschichte des Sabbats und des ersten Wochentages*, Hamburg, 1912
- CONRADI, L. R., *Geschichte des Sabbats*, Hamburg, 1912.
- CONRADI, L.R., *Kein Falsch in Ihrem munde*, Hamburg, 1919

- CUCIUC, Constantin, *Atlasul religiilor și al monumentelor istorice din România*, Editura Gnosis, București, 1966
- DELAFIELD, A.D., *Ellen G. White in Europe, 1885-1887*, Review and Herald Publishing Associations (RHPA), Washington D.C., 1975.
- DIACONESCU, M.; GREISING, C., *Adu-ți aminte*, Aachen, 2004.
- DIACONU, Iosif, *Urme. Universitatea Adventus la aniversarea centenarului*, Editura Universității Adventus, Cernica, 2024.
- ENACHE, George, „Biserică – societate – națiune – stat în România interbelică. Explorări în orizont liberal”, în *Revista Teologică*, nr. 2.
- ERICKSON, Matilda, *Story of the Advent Message*, Review and Herald Publishing Association, Tahoma Park, Washington D.C., 1926.
- FITZAI, Corneliu Ghiocel, *Mișcarea adventistă de ziua a șaptea din România*, Editura Viață și Sănătate, Pantelimon, 2018.
- GEHANN, Gunter, *Întreita Solie în Austro-Ungaria și România 1869 – 1938*, Editura Graphé, 2008.
- GEHANN, G., *Predigt das Evangelium*, Editura Cristal, Cluj, 2001.
- GERBER, R., *Le mouvement adventiste*, Editions Les Signes des Temps, Dammarie-les-Lys, 1950.
- FOHLEN, C., *L'Amérique anglo-saxonne de 1815 á nos jours*, Collection Nouvelle Clio, Presses universitaires de France, Paris, 1965.
- FROOM, Le Roy Edwin, *Movement of Destiny*, Review and Herald Publishing Association, Washington D.C., 1971.
- FROOM, Le Roy Edwin, *The Prophetic Faith of Our fathers: the Historical Development of Prophetic Interpretation*, Tome III, Review and Herald Publishing Association, Washington D.C., U.S.A., 1950-1954.

- GALACTION, Gala; RADU, Vasile, „O nouă traducere a Vechiului Testament” în *Viața Românească. Revistă literară și științifică*, Anul 20, nr. 10-12, Institutul de Arte Grafice și Editura Viața Românească, Iași, 1928
- GEORGESCU, Ioan, „Coloniile germane din Dobrogea”, în *Analele Dobrogei*, anul VII, Institutul de arte grafice și editură Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1926.
- GERE A Elsa și Dumitru, *Dobrogea românească*, București, 1938.
- GERBER, R., *Le mouvement adventiste*, Editions Les Signes des Temps, Dammarie-les-Lys.
- GHIOALDĂ, Leonida, *Educația adventistă în București între 1936-1989: un scurt istoric*, Theorhema, Editura Institutului Adventus, Cernica, nr. 18, 2008.
- GIURESCU, C.C., GIURESCU Dinu, *Istoria României*, Editura Albatros, București, 1975.
- HEINZ, D., *Ludwig Richard Conradi, Missionar dei Siebenten-Tags- Adventisten in Europa*, Verlag Peter Lang, Frankfurt, 1987
- IORGA, Nicolae, *Discursuri parlamentare I (1907-1917)*, Editura KARTA-GRAPHIC, Ploiești, 2016.
- IORGA, Nicolae, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, Editura Ministerului de Culte, 1928-1930, p. 294.
- LUCAS, Theodore, *Pionieri ai adventismului*, CARD, Cernica, 2004.
- LACY, R.B., *Revivals in the Midst of the Years*, J. Knox Press, Richmond, Virginia, 1943.
- LOUGHBOROUGH, John N., *Rise and Progress of the Seventh Day Adventists*, General Conference Association of the Seventh Day Adventists, Battle Creek, Michigan, 1892.
- LOUGHBOROUGH, John N., *Sketches of the Past*, Pacific Union Recorder, Vol. 11, Nr. 47, 1912.
- MAIOR, Liviu, „Transilvania, Bucovina, Basarabia, Românii din dreapta Dunării și Românii din Lumea Nouă” în *Istoria românilor*, vol. VII, tom 2, Editura Enciclopedică, București, 2015.

- MAXWEL, M., *Messagers pour le Monde*, Editions Vie et Santé, Dammarieles-Lys, 1999.
- MILLER, William, *Wm. Miller's Apology and Defence*, Published by J.V. Himes, Boston, 1845.
- MODORAN, *Biserica prin pustiul roșu. Rezistență și compromis în adventismul din România în perioada comunistă*, vo. I și II, Editura Viață și sănătate, Pantelimon, 2013.
- MODORAN, Gheorghe, „Relația dintre stat și biserica baptistă din România în perioada anilor 1920-1944”, în *Theorhema*, vol. 6, nr. 1, Editura Institutului Teologic Adventist Cernica, 2011
- MOLDOVAN, Aron, *Biserica Adventistă și criticii ei*, Editura Viață și Sănătate, București, 1998,
- MUELLER, K.F., *Die Frühgeschichte de Siebenten-Tages Adventisten*, Hildesheim, 1977.
- NEUFELD, J. Neuffer, R.F. Cottrel, *Seventh-day Adventists Encyclopedia*, Commentary reference series, Vol. 10, Review and Herald Publishing Associations, Washington D.C., 1995.
- NICHOL, F.D., *Ellen White and Her Critics: an Answer to the Major Charges That Critics Have Brought Against Mrs. Ellen G. White*, Review and Herald Publishing Association, Washington D.C., 1951.
- NOACK, W., *The History of the Advent Movement in the Central Europoea Division*, Darmstadt, 1974
- OLMNSTEAD, C.E., *Religion in America: Past and Present*, Englewood Cliffs, 1961.
- OLSEN, M. Ellsworth, *Origin and Progress*, Review and Herald Publishing Association, ediția a 2-a, Tahoma Park, 1926.
- OUATU, C., *A căzut masca! Cine sunt și ce urmăresc Adventiștii?*, Tipografia Cozia a Sfintei Episcopii, Râmnicu Vâlcea, 1930
- PADDERATZ, G., *Conradi und Hamburg. Die Anfänge der deutschen Adventgemeinde 1889-1914*, Hamburg, 1978.

- PATT, J.M., *The History of The Advent Movement in Germany*, Standford University, 1958
- PĂCURARIU, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Sofia, București, 2000.
- PETRESCU, Valeriu, *Presa adventistă din România*, Casa de Editură Viață și Sănătate, București, 2002.
- POPESCU, Ion Mihai Popescu, *Istoria și sociologia religiilor - Creștinismul*, Editura Fundației România de Măine, București, 1996
- POPOVICI, Alexa, *Istoria anabapțiștilor din România 1527-1768*, Chicago, 1976.
- POPOVICI, Alexa, *Istoria Bapțiștilor din România 1856-1989*, Editura Făclia, Oradea, 2007.
- POPA, Dumitru, *Pagini din istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România 1870-1920*, vol. I și II, Editura Viață și Sănătate, București, 2008.
- RĂDUICĂ, N., și RĂDUICĂ, G. R., *Dicționarul presei românești (1731-1918)*, Editura Științifică, București, 1995
- RĂDULESCU, Adrian, BITOLEANU, Ion, *Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- ROTARU, ¹Ioan Gh., *O istorie a Adventismului de Ziua a Șaptea din România. Premise*, vol. I, Editura Viață și Sănătate, București, 2009.
- SILVEȘAN, Marius, *Rolul lui James Henry Rushbrooke în obținerea libertății religioase pentru credincioșii bapțiști din România între anii 1907-1947*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2017.
- SCHMITT, Oliver Jens, *Biserică de Stat sau o Biserică în Stat? O istorie a Bisericii Ortodoxe Române 1918-2013*, Humanitas, București, 2023
- SCHWARTZ, R.W., *Light Bearers to the Remnant*, Washington D.C., 1979
- SCURTU, Ioan; AGRIGOROAIEI, Ioan; OTU, Petre, „Organizarea Constituțională. Puterile statului” în *Istoria Românilor*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, București, 2003

- SEIȘEANU, Romulus, *La Roumanie. La terre roumanie à Travers les âges, atlas historique, géopolitique, ethnographique et économique*, Universul, București, 1936
- SPALDING, A.W., *Captains of the Host*, Washington D.C., USA, 1949.
- STAVRESCU, P., *Suprema Iubire*, vol. II (Duh de viață nouă), Editura Bucovina, București, 1938.
- TILEA, V.V., *Acțiunea diplomatică a României*, Sibiu, 1925
- TRADER, L. E., *L.R. Conradi sein Leben sein Werk seine Bedeutung, Adventistischer Wissenschaftlicher Arbeitskreis .*, Darmstadt, 1984.
- TURCUȘ, Ș., „Biserica” în *Istoria Românilor*, vol. VI, Editura Enciclopedică, București, 2002.
- VITCU, Dumitru, „Instrucțiunea publică și cultele” în *Istoria Românilor*, vol. VII, tom II, Editura Enciclopedică, București, 2015.
- WHITE, Ellen G., *Great Controversy Between Hrist and Satan*, Pacific Press Publishing Company, New York, 1888.
- WHITE, James, „The Cause”, *Advent Review and Sabbath Herald*, Vol. XXIII, Nr. 12, 1864.
- WILCOX, Francis M., *The Home Missionary*, Vol. VI, Nr. 10, 1894.
- ZORZO, Col. Vasile; BARBU, Col. Vasile; ANTON; Col. Constantin; SANDU, Col. C-tin, *Călăuza jandarmului. Agent de poliție și jandarm în termen*, ed. a 2-a, 1940,
- ***Biblia, traducerea Dumitru Cornilescu.
- *** *Manualul comunității*, Uniunea Comunităților Evanghelice din România, București, 1936

III. Instrumente de lucru: dicționare și enciclopedii:

- STRAJE, Mihail, *Dicționar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciștilor români*, Editura Minerva, București, 1973.

IV. Surse electronice:

- General Conference Session minutes from 1863 to 1888, pag. 249. Document în format electronic disponibil la <http://www.adventistarchives.org/docs/GCB/GCB1863-88.pdf>, (12.12.2022).